

FRANKE VAN DER LAAN

CODE ROOD

In oorlog met onze
leefomgeving

DE
KLIMAAT
CRISIS
WAKE-UP
CALL



CODE ROOD IN OORLOG MET ONZE LEEFOMGEVING

FRANKE VAN DER LAAN

FRANKE VAN DER
LAAN IS ECOLOOG,
VERANDERINGS-
MANAGER EN
ONTWIKKELINGS-
WERKER. HIJ HEEFT
EEN LANGE CARRIÈRE
BIJ DE VERENIGDE
NATIES EN HET
INTERNATIONALE
BEDRIJFSLEVEN
ACHTER DE RUG EN IS
NOG STEEDS
DAGELIJKS ACTIEF
IN TALLOZE
NATUUR- EN MILIEU
ORGANISATIES.

Handen uit de mouwen.

Een boek over de meest
heikele en onderbelichte
kant van de klimaat-
problematiek: het feit
dat we als menselijke
samenleving de relatie
met het ons omringende
ecosysteem uit het oog
verloren hebben.

De filosofie achter
M.E.E.R Groen.

Een tenenkrommende analyse van
factoren die onder het vloerkleed
'van een ander' geschoven worden.
Franke van der Laan beschrijft een
korte termijn oplossing om tijd te
winnen om de enorme mammoet-
tanker van ingesloten procedures
aan te passen en daarnaast ook de
langetermijnoplossing: leve het
groene liberalisme!

ISBN 978-90-903136-3-4



9 789090 313634 >



Dit boek is opgedragen aan allen die mij in de afgelopen jaren hebben laten zien hoe het niet moet en vooral aan degenen die mij het vertrouwen hebben gegeven dat we met visie, kennis, ervaring, energie en positiviteit de weg naar duurzame oplossingen veel dichterbij kunnen brengen.

CODE ROOD

IN OORLOG MET ONZE LEEFOMGEVING

Franke van der Laan

Een analyse van de factoren waarom de samenleving wegvlocht voor duurzaamheid en een aanzet voor een aanpak.

Geen klaagverhaal, maar een onderbouwing van de problematiek, een analyse van uitvluchten, complicaties en weerstanden en daarbij een hoognodige aanpak om tijd te winnen en een aanzet voor een structurele oplossing.

ISBN 978 90 903 1363 4
eerste druk november 2018

© Franke van der Laan
Vormgeving Gunbritt Genuit
Grafische elementen van Freepik
Redactie Haags Bureau

VOORWOORD

Franke van der Laan is ecooloog met een lange carrière bij de VN, in het bedrijfsleven en in natuur- en milieuorganisaties. Als ecooloog is hij een generalist die vakgebied-overstijgend kijkt en werkt. Hij heeft een helicopterview en is een op-en-top systeemdenker. Altijd gespist op de sterke en zwakke (knel-)punten van complexe systemen.

Zijn drive en zijn tomeloze energie ontleent hij aan 2 zaken:

1. Plezier en genieten van groen: elke stap in de natuur levert hem inspirerende ontdekkingen op;
2. Een toenemende zorg over de manier waarop de mens (onnodig) zijn eigen leefomgeving vernietigt door de steeds verder oprukkende verstedelijking, zonder oog voor natuurlijke wetten van ecologisch evenwicht.

Zijn hele leven staat in het teken van het vinden (en toepassen) van 'handvatten' waarmee de mensheid een halt kan toeroepen aan de vele ecologische crises die we over ons hebben afgeroepen. Na de klimaatconferentie in Kopenhagen (2009) die stuk liep op wie het eerst de beurs zou trekken (en bleek dat de overheden 'het' dus niet zouden gaan doen) besloot hij zijn analyse, drijfveren en oplossingen dan maar zelf te gaan uitwerken.

Het resultaat daarvan is dit boek, dat tegelijkertijd (helaas tenenkrommend) herkenbaar en hoopvol is. Daarbij volgt hij een weinig gebruikelijke aanpak: hij kiest ervoor om zich te beperken tot de hoofdlijn, en doet uit de doeken wat er rond ecologische crises - zoals het klimaat - speelt en wat er zou moeten veranderen. Hij verliest zich hierbij gelukkig niet in details. Dat verschilt hemelsbreed van de meeste wetenschappelijke verhandelingen die ons trakteren op uitputtende beschrijvingen en vermoeien met duizenden pagina's tekst en cijfers waarbij vrijwel iedereen direct de rode lijn uit het oog verliest.

Hij slaagt er daarmee in zowel de achterliggende oorzaken en hinderenissen als mogelijke oplossingen helder naar voren te brengen. Het is daarom geenszins een defaitistisch boek geworden. Wel haarscherp en to the point. Het drukt ons met de neus op de ecologische feiten. We dienen als mensheid de huidige realiteit onder ogen te komen en eindelijk de urgentie van het klimaatprobleem in te zien. Die urgentie

wordt in de meeste studies en technische klimaatoplossingen uit het oog verloren. We zouden nog wel even de tijd hebben; maar zoveel tijd hebben we niet meer.... De aarde geeft ons reeds lange tijd signalen en rode vlaggen af. Het wordt nu eens tijd deze serieus te nemen! Alleen dan kunnen we de strijd voor onze leefomgeving winnen!

Franke biedt met dit boek zowel een 'sense of urgency' en kennis van achterliggende ecologische dynamieken (het is al 5 over 12) als een doorwaadbare plaats: een te belopen route uit het moeras van vingerwijzen, wegstijgen en verantwoordelijkheden doorschuiven naar latere generaties. Hij komt tot een werkbare en werkzame aanpak richting een duurzame toekomst. Om samen het probleem af te wenden en er iets moois van te maken. Voor de mens, natuur en milieu. Zodat we weer generaties lang kunnen genieten van alle flora en fauna die deze wereld te bieden heeft!

Hoofdstuk 1 geeft een onderbouwing van de aanpak en de ervaring waarop Van der Laan zijn analyse en oplossingen baseert.

Hoofdstuk 2 gaat over de aard van ecologische systemen, en wat daarbij de mooie alsook de gevaarlijke kanten zijn die je (als bestuurder en burger) in 't oog moet hebben. Een eenmaal op hol geslagen ecosysteem is namelijk lastig weer in de hand te krijgen.

In hoofdstuk 3 wordt duidelijk waarom we de handschoenen niet eerder opgepakt hebben. Er wordt een twintigtal(!) weerstanden en complicerende factoren benoemd, waarmee het duidelijk wordt waarom het klimaatprobleem tot nu toe zo'n taai vraagstuk is.

Hoofdstuk 4 en 5 gaan over een respectievelijk 'korte lange termijn' oplossing voor het klimaat probleem (en vele andere ecologische problemen) en de meer definitieve oplossing die Van der Laan voorstaat.

Laten we niet langer dansen op de vulkaan..

De mens mag zich weer herinneren en terdege beseffen dat we onderdeel vormen van een levende aarde waar wij als soort afhankelijk van zijn. We mogen dan we aan het hoofd van de 'food chain' staan, maar dat geeft ons ook een verantwoordelijkheid richting volgende generaties.

HOOFDSTUK 1
**ACHTERGROND
EN OPZET**



We zijn in oorlog met de aarde

Studie:
Binnen vijftig jaar stijgt de zeespiegel met 3 meter

Voor hoeveel Nederlanders is er ruimte? 20 miljoen? 500 miljoen?

WAAROM DIT BOEK

Mijn hele 'bewuste' leven ben ik bezig met het spanningsveld tussen samenleving en milieu. Hieronder zal ik beschrijven waarom ik dat doe, welke urgentie ik daarbij voel en voor welke werkzame (en geteste) oplossingsrichting ik sta, om onze samenleving duurzamer in te richten. Om deze oplossingsrichting breder te implementeren is het nodig om een breed draagvlak te krijgen bij het grote publiek en daarmee bij politiek, overheden en andere 'beslissers'.

Ik heb gemerkt dat ik op alle mogelijke momenten en terreinen tegen onbespreekbare vooronderstellingen en gewoontes aanloop. Die overigens in verreweg de meeste gevallen wel bespreekbaar gemaakt kunnen worden, maar waar dan vaak weer de tijd, de aandacht en het besef dat dit nodig is, toe ontbreekt. Op alle mogelijke manieren heb ik geprobeerd om mijn 'werk en denk' model op de agenda te zetten, maar systematisch loop ik tegen één of meerdere barrières aan.

Ik besloot om de oplossingsrichting en alles daaromheen maar eens rustig op te schrijven en met dit hele verhaal in de hand, begrip en medestanders te zoeken om het broodnodige momentum voor verandering te genereren.

In dit boek leest u geen leuk verhaal, maar het is zeker geen pessimistisch verhaal. Dit boek wil bereiken dat we collectief onder ogen zien waar we staan met zijn allen, waar we mee bezig zijn en hoe we samen de schouders kunnen zetten onder een aanpak richting een duurzame toekomst. Geen klaagverhaal, maar een oplossingsgerichte oproep om daadwerkelijk een mentaliteitsverandering te creëren. Niet omdat het opgelegd is, maar omdat wij het zelf en samen willen.

MIJN ACHTERGROND

Reeds als tiener raakte ik geïntrigeerd door de spanning tussen onze leefomgeving en de menselijke samenleving. Al vroeg kwam dat tot uitdrukking in een natuurstudie, die overging naar milieuacties.

Belangrijk was het inzicht dat de meeste milieuacties de mensen alleen maar meer kopschuw maakten, in plaats van geëngageerd. Dat leidde bij mij tot de ontwikkeling van een werkmodel om mensen meer te betrekken (zie: Ouderkerkse model) en dat deed ik via kringloopacties in de periode 1970 - 1980.

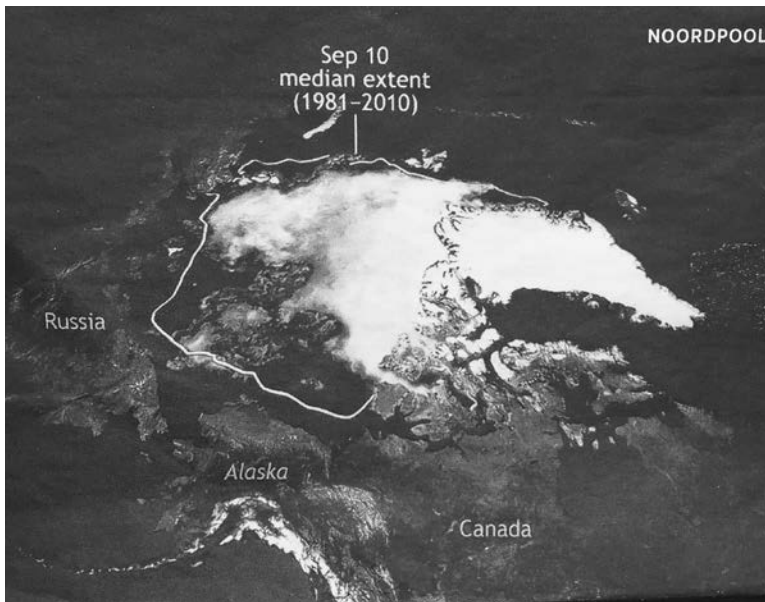
Ik ging biologie studeren, en ben als ecooloog met een specialisatie in geografie en het gebruik van satellietbeelden afgestudeerd. Die keuzes hingen samen met de behoefte om inzicht en overzicht te krijgen, zowel in complexe ecologische systemen als geografisch. Ik heb vervolgens gedurende zes jaar bij de Food and Agriculture Organization of the United Nations in Afrika en Italië gewerkt. Ik heb mij daar verder gespecialiseerd in het modelmatig verwerken van allerlei gegevens (landbouw, bodem, klimaat, vegetatie). Dat werk heb ik aansluitend gedurende drie jaar voortgezet als onderzoeker bij het National Lucht- en Ruimtevaart Laboratorium en daarna bij een Amerikaanse multinational, in de functie van Europees marketingspecialist. Omdat de technische aanpak mij niet ver genoeg bracht, heb ik mij verdiept in (veranderings)management, waarna ik als milieucoördinator in drie Nederlandse papfabrieken de milieuzorgsystemen heb geïmplementeerd. Het sluiten van de fabriek in Hoofddorp (en het voortschrijdende inzicht dat dit soort management mij ook niet verder bracht) maakte dat ik me op mijn ware passie kon gaan storten: de natuur en de manier waarin onze westerse samenleving met zijn leefomgeving omgaat.

Dat doe ik sinds 2004 deels vanuit Heemtuin De Heimanshof in Hoofddorp, eerst als bestuurslid van de vereniging en sinds 2007 als beheerder. Achteraf gezien is mijn professionele carrière, die begon bij de VN, te beschrijven als een soort top-down aanpak, terwijl de keuze om bij een heemtuin te gaan werken als bottom-up beweging te karakteriseren is. De projecten die ik daarbij ondernomen heb en die in hoofdstuk 5 nader worden besproken, zijn daarbij sinds 2011 'prettig uit de hand gelopen'. Daarmee bedoel ik dat ze zo veelomvattend geworden zijn dat ze voor het vrijwilligersbestuur van de heemtuin te groot werden. Daarom is Stichting M.E.E.RGroen opgericht, met daarin vertegenwoordigers uit de politiek, het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties om een en ander verder te professionaliseren en uit te bouwen. Hierbij staat 'meer groen' natuurlijk voor meer ecologisch hoogwaardig groen, maar vooral voor de Maatschappelijke, Ecologische, Educatieve, Economische en Recreatieve (M.E.E.R) waarden, die met actieve burgerparticipatie gerealiseerd worden. Van deze stichting ben ik directeur (naast de beheerderstaak van de Heemtuin en een eigen adviesbedrijfje). Wat ik daarmee nastreef is in feite hetzelfde als tussen 1970 en 1980 met de recyclingsacties, maar nu via natuurbeheer: mensen mobiliseren om er samen iets moois van te maken voor de lange termijn, en niet alleen voor de mens, maar voor alle flora en fauna.

Ik heb in mijn professionele carrière heel wat in de wereld mogen rondkijken. Als ecooloog met 25 jaar ervaring met wereldmodellen, satellietbeelden en gegevensverwerking heb ik een meer dan gemiddelde kennis van ecologische risico's, waarvan de klimaatcrisis er maar één is.



Als het klimaatdoel van maximaal 2 graden opwarming van de aarde niet wordt gehaald, heeft dat grote gevolgen. Klimaatwetenschappers proberen optimistisch te blijven, maar slagen daar niet in.



De buitenste lijn toont het verschil, Trouw september '16



1.3

HET GEVOEL VAN URGENTIE

Dat het naar mijn idee 5 minuten óver 12 is bij de mismatch tussen de menselijke samenleving en de natuur (waarbij de klimaatcrisis de duidelijkste exponent is), komt vooral door het feit dat we door het verbranden van fossiele brandstoffen bepaalde ecologische mechanismen in gang hebben gezet, die we niet meer onder controle kunnen krijgen nu ze 'eenmaal' op gang zijn.

Een drietal sprekende indicatoren waar ik mij met name zorgen over maak, zijn:

1. KOELSYSTEEM WORDT WARMTEMOTOR

Het langzaam smelten van het Noordpoolijs van 8 miljoen km² sinds het begin van de industriële revolutie, naar waar we nu staan, minder dan 2 miljoen km² betekent dat meer zeeoppervlak wordt blootgesteld aan zonlicht. En omdat zee-ijs 95-99% van het zonlicht reflecteert, en vloeibaar water juist 95% van alle zonlicht absorbeert, wordt het water steeds warmer, waardoor het ijs weer meer gaat smelten. Zo is ons natuurlijk koelsysteem nu een warmtemotor geworden. Die we mogelijk niet meer kunnen stoppen. Als we namelijk over een bepaalde drempel gaan van dit 'ijs-systeem', dan wordt de hoeveelheid warmte die het Noordpoolgebied uit zonlicht opneemt zo groot, dat het systeem 'doorslaat' en eventuele acties-reacties van de mens verwaarloosbaar zullen worden. Er zijn indicaties dat dit al aan het gebeuren is (in 2007 dacht de 'wetenschap' dat de Noordpool in 2050 ijsvrij zou zijn, in 2008 zou dat 2040 zijn en in 2009 sprak men er al over dat we in 2014 een ijsvrije doorvaart zouden hebben).

2. SMELTENDE TOENDRA VERSTERKT OPWARMING

Er ligt een tientallen meters dik veenpakket dat gedurende honderdduizenden jaren in de permafrost van de toendra (gebied zonder hoge plantengroei grenzend aan een poolgebied in Noord Canada en Siberië) is vastgelegd. Er zijn tekenen dat die toendra aan het smelten is. Als de langzame opwarming van het klimaat doorzet, gaat steeds meer van de permanent bevroren bodem (het permafrost) ontdooien. Bij ontdooiing wordt het veen onder de toendra door schimmels en bacteriën omgezet in CO₂ en methaan. Dat komt dan steeds sneller en in steeds grotere hoeveelheden in de dampkring, met een zich steeds verder versterkend klimaatteffect tot gevolg. Het blijkt ook dat de klimaatopwarming bij de polen groter is dan elders op de wereld, mogelijk door de warmtemotor van de oceaan zonder ijskap. Zo was het in 2018 wekenlang ongekend warm met meer dan 30 graden in de toendra van Lapland en Rusland.

3. HET GASVORMIG WORDEN VAN METHAANIJS

Op de bodem van de oceanen bevinden zich miljarden tonnen methaanijs. Vél meer methaanijs dan er ooit kolen, olie en gas waren. Dit methaanijs is temperatuur-instabiel. Door slechts 1 à 2 graden temperatuurverhoging kan dit methaanijs gasvormig worden en als gas in de dampkring terecht komen. Dat zal een zeer krachtig klimaatteffect hebben. Denk aan de periode van het Devoon, ongeveer 410 tot 360 miljoen jaar geleden, toen de helft van de aarde uit woestijn bestond, doordat ook toen dit methaanijs in de dampkring vrijkwam.

Alle hens aan dek

Dit zijn slechts drie van honderden voorbeelden van de 'fascinerende', maar voor onze beschaving vooral bedreigende manier waarop ecosystemen werken. De meeste ecosystemen zijn gericht op het dynamisch handhaven van de status quo, door middel

van allerlei buffers en terugkoppelingsmechanismen. Zolang de buffers de negatieve effecten absorberen, kan het lange tijd lijken of er niets aan de hand is. Echter... op een gegeven moment is de buffer (zoals bijvoorbeeld de hoeveelheid kalk in de bodem, die verzuring tegengaat), op. Dan slaat het systeem ineens door. Naar mijn oordeel leven we in de tijd dat we mee gaan maken dat het wereldecosysteem 'door gaat slaan' nadat we het sinds de industriële revolutie overbelast hebben met onze afvalstoffen, CO₂ en het plegen van roofofbouw. De hoogste tijd voor alle hens aan dek dus. En de motivatie voor alle handen moet mijns inziens komen door meer kennis over en betrokkenheid bij onze leefomgeving in de meest brede zin.

Quotes van: Duurzaamheidsexpert Jan Paul van Soest, Onderzoeksbureau CE Delft, Scientific American, Vakblad Science

'Opwarming beperken is niet langer haalbaar'

Duurzaamheidsexpert: Valse 2-gradenbelofte belet doeltreffende actie

Het ijs van de Noordpool zou moeten groeien nu de zon er voor een half jaar onder is gegaan. Maar het is juist aan het smelten.

De Noordpool is zich vreemd aan het gedragen

Zuidelijk deel Antarctica smelt onverwacht snel

Klimaatdoel vraagt om shocktherapie

Een onafhankelijke indicatie is het volgende citaat uit dagblad Trouw (22 december 2011) van voormalig klimaatonderhandelaar Bert Metz.

“De gevolgen van opwarming, graad voor graad. De meeste mensen hebben geen idee wat een wereldwijde gemiddelde opwarming met één, twee, of misschien wel zes graden inhoud. Voor zijn boek *Six Degrees* nam de Britse journalist Mark Lynas tienduizenden wetenschappelijke artikelen door en zette ze om in toegankelijke taal.

Op basis van klimaatmodellen van het IPCC en geologische informatie over extreme broeikas effecten in het verleden, beschrijft hij graad voor graad wat een opwarmende aarde betekent:

1 GRAAD

Tropische orkanen duiken op in de Middellandse Zee. Koraalriffen verbleken. Australië verliest tropisch regenwoud en gletsjers in de bergen smelten en verdwijnen.

2 GRADEN

De chemische samenstelling van de oceanen verandert: plankton sterft massaal, tropische koralen verpulveren. Groenland gaat onomkeerbaar smelten (NB. FL: dat betekent zes meter zeespiegelstijging, wereldwijd). Steden en akkers in de Andes komen droog te staan, bij gebrek aan gletsjers.

3 GRADEN

Tropische orkanen zaaien dood en verderf. Super-El Nino's leiden tot chaotische weersomstandigheden. De Noordzee slaat over de dijken, de Rijn overstroomt regelmatig, de Sahara breidt zich uit tot in Europa. In Midden-Amerika vertrekt de bevolking wegens droogte.

4 GRADEN

Sneeuw wordt in de Alpen een zeldzaamheid, er zijn veelvuldig stortregens en overstromende rivieren in Europa. In India groeit in sommige jaren helemaal niets meer. Honderden miljoenen mensen zijn op drift. De oogst in China daalt met 40%. Het landijs van West-Antarctica staat op instorten. 's Winters is het op de Noordpool 14 graden; bij dooi ontsnappen ondergrondse broeikasgassen (uit de toendra; FL).

5 GRADEN

Wereldwijde opwarming. De polen zijn ijsvrij, regenwouden zijn verdwenen, kuststeden zijn wereldwijd verzwoegen. Droogte en overstromingen drijven mensen samen. Door extreme hittegolven keldert nu ook de landbouwproductie in de laatste bewoonbare delen van de aarde: Canada en Rusland.

6 GRADEN

Methaanexplosies vagen steden weg, vloedgolven en woestijnen slorpen de laatste resten natuur op, giftige gassen doden bijna al het leven op aarde.

N.B.: Wat in dit citaat niet tot uitdrukking komt is dat de opwarming van één tot zes en meer graden een voortschrijdend proces is dat zichzelf steeds verder versterkt, en dus niet - zoals de indruk die gewekt wordt in de 'klimaatdiscussies' - bij twee graden beperkt kan blijven.

SAMENLEVING EN MILIEU

De menselijke soort is zonder twijfel de meest succesvolle soort in het evolutieverhaal. We zijn zo succesvol omdat we kans zien om rücksichtslos alle hoekjes en gaatjes van de wereld te exploiteren en voor ons eigen gewin ten nutte te maken. Dat was straffeloos, zolang het wereldecosysteem voldoende buffercapaciteit had. Er zijn nu echter volop tekenen dat we die beschermende buffercapaciteit opgebruikt hebben.

Steeds breder, en zeker sinds de film *An Inconvenient Truth* van Al Gore, groeit het inzicht dat we als samenleving 'iets moeten' met milieu en duurzaamheid. Echter, in zowel het bedrijfsleven als in de politiek overheerst het streven om het 'klimaatprobleem' met technische middelen op te lossen. Nog afgezien van het feit dat sommigen het probleem sowieso bagatelliseren of weg rationaliseren.

Daarbij wordt voorbijgegaan aan het feit dat het milieuprobleem veel dieper zit. Door de manier waarop de meeste mensen in steden leven, waar oneindige volumes voedsel in de supermarkt beschikbaar zijn en waar hun werk zich afspeelt in kantoren en achter het stuur van een wagen, zijn ze zich niet bewust van het feit dat ook zij te maken hebben met de brede leefomgeving en de veranderingen daarin. Ze zijn gewend dat alles technisch opgelost kan worden. Meer asfalt tegen files, betere medicijnen tegen ziektes, snellere computers om sneller te werken, overdekte winkelcentra in ons koude landje en airco's tegen een bijzonder warme zomer. Alle 'problemen' lossen wij technisch óf financieel op.

Daarbij gaan we voorbij aan het feit dat de wereldbevolking een zodanig grote omvang en onverzadigbaarheid heeft bereikt, dat die meer dan ooit te voren te boven gaat aan de draagkracht van

onze aarde. Die draagkracht is, om concreter te zijn, al rond 1980 overschreden. Vanaf die tijd teren we in op o.a. (olie-)reserves.

ONZE ONGEZONDE ATTITUDE UIT ZICH OOK IN:

- Toename van gewichtsproblemen, allergieën, kanker en het verschijnen van andere of nieuwe ziektes, waarbij de gebruikelijke vormen van natuurlijke selectie buitengesloten worden en waardoor we als soort steeds minder 'fit' worden
- Toename van 'korte lontjes' gedrag (stress, burn out) omdat we o.a. steeds dichter op elkaar komen te zitten
- De klimaatcrisis
- De kredietcrisis
- Het nemen van onverantwoorde egoïstische risico's (roken, drinken en drugs, weg races), maar ook: het opgebruikt hebben van de makkelijk winbare grondstoffen, waardoor ongebreidelde groei in aantallen mensen en groei in welvaart een steeds moeilijker te financieren 'up hill battle' wordt
- Leegvissen van de oceanen
- Management als middel om risico's buiten te sluiten, of naar een ander bureau door schuiven in plaats van op te lossen
- Hokjesdenken, in tegenstelling tot holistisch denken
- Het krampachtig (juridisch en verzekeringstechnisch en via 'uitgekiend' management) proberen buiten te sluiten van risico's en aansprakelijkheden

Conclusie: als samenleving lijken we het contact met onze leefomgeving grotendeels verloren te hebben. Het lijkt erop dat het grootste risico voor het voortbestaan van onze soort ligt in het feit dat de meerderheid in onze westerse samenleving lijkt te denken, dat we ons door onze technologie juist aan het 'juk' van de natuur ontworsteld hebben.

ECONOMISCHE EN ECOLOGISCHE RANDVOORWAARDEN

Geld, dat bedoeld was als betaalmiddel, is zo sterk een alles-bepalend doel geworden, dat het alle andere bestaansredenen lijkt te overvleugelen.

1. *Alleen wat in geld is uit te drukken, lijkt te tellen in de politiek en het bedrijfs- en privéleven*
2. *Om de economie draaiende te houden, voeren we onze hele planeet en onze andere bestaansmiddelen op in de machinerie in plaats van andersom. "We moeten meer consumeren om de economie draaiende te houden," beweerde premier Rutte in 2014*
3. *En dan is het ergste nog dat onze westerse economie alleen schijnt te kunnen bestaan bij de factor groei*

Als ecooloog kijk ik met afschuw naar deze ontwikkelingen. Nog sneller dan de spreekwoordelijke lemmingen rennen we met zijn allen naar de afgrond. Onze politici deinzen voor elke maatregel die hout snijdt terug, omdat het ze stemmen kost van gemakzuchtige kortzichtige kiezers... tot het te laat is en we in een echte 'ach en wee' situatie komen.

Nu is het niet makkelijk om de juiste keuzes op individueel vlak te maken, en het werkt ook niet om structureel veranderingen op basis van vrijwilligheid van iedereen te vragen. Mijn pleidooi in dit boek is om de ecologische realiteit onder ogen te zien en van daaruit toe te werken naar een oplossing. Gezien de grootte van het probleem zal dat in VN-verband moeten.

Helaas laten de veel opeenvolgende klimaatconferenties van Kopenhagen, Mexico, Durban, Rio de Janeiro, Parijs en Bonn etc. zien dat het economische referentiekader dominant is en blijft, tot dusver. Toch is het conceptueel niet zo moeilijk om naar een structurele oplossing toe te werken. Maar het lukt pas als we de problematiek in zijn ware perspectief gaan zien. In hoofdstuk 2 schets ik daarom de mens en zijn leefomgeving in historisch perspectief. In hoofdstuk 3 schets ik de barrières die overwonnen moeten worden, in hoofdstuk 4 vindt u een oplossing om tijd te winnen en in hoofdstuk 5 een aanzet tot een structurele oplossing. Die staat niet ver af van de dominante kapitalistische manier waarop we tot op heden de wereld leeg eten. Maar net zoals we nu verplicht zijn om te betalen voor het in stand houden van onze huidige samenleving, stel ik voor dat we eraan gaan wennen om onze ecologische verantwoordelijkheid te nemen.

'Groen liberalisme' betekent dat iedereen mag weten waar hij zijn energie aan spendeert... maar met elkaar spreken we af dat het niet meer kan zijn dan X CO₂ equivalenten uitstoot. Op die manier krijgen mensen bewust de kans te kiezen tussen het op 24 graden stoken van hun huis, het dagelijks forenzen over 50 kilometer of drie keer per jaar het vliegtuig nemen voor een avondje dansen in Barcelona of een weekendje shoppen in New York.

Quotes: De heren Sloterdijk en Stiegler, Australische magazine "Nature Climate Change"

'Wij moeten ons eigen voortbestaan garanderen, want de natuur zelf kan het vermoedelijk niets schelen als de mens uitsterft'

Toerisme is een alles vervuילend monster aan het worden, van de hotels tot aan de souvenirshops

Toerisme trekt zware wissel op het klimaat

DOEL

Mijn conclusie is dat we als westerse samenleving op een doodlopende weg zitten. Er is in onze attitude wel iets aan het veranderen ten opzichte van 'duurzaamheid', maar door de 'duurzame' oplossing vooral te zoeken in technische oplossingen, lijken velen te hopen dat we ons decadente, gemakzuchtige, verspillende gedrag (voorlopig) niet hoeven te veranderen.

Toch weten we bijna allemaal dat we niet op dezelfde manier als een 'Rupsje Nooit genoeg' door kunnen blijven consumeren. Zowel de klimaatcrisis als de kredietcrisis en ook de vluchtelingenstromen die over de wereld trekken, zijn een indicatie dat het ons dragende (eco-) systeem overbelast raakt en velen voelen dat, maar kunnen er individueel geen handen aan voeten aan geven. Een duurzame samenleving vereist niet alleen technische oplossingen, maar ook en vooral duurzaam gedrag.

Want als we een hybride auto kopen als duurzame schaamlap en daarmee onszelf het excuus geven dat dat toch dan wel een zware SUV mag zijn, waar we al onze verplaatsingen 'rustig' mee kunnen blijven uitvoeren, dan zijn we nog niets opgeschoten. En als we groene stroom inkopen, maar in alle kamers van ons huis het licht aan laten en de kachel laten loeien, idem.

Duurzaam gedrag vereist bijna altijd meer inspanning dan niet-duurzaam gedrag: fietsend tegen de wind in langs een aantal biologische boeren om inkopen te doen versus van alles met de auto in één enkele supermarkt te kopen.

Mijn doel is om de samenleving in brede zin te bewegen tot duurzaam gedrag op alle terreinen, naast de huidige technische

De suggestie uit de film *The Age of Stupid* om de hoeveelheid energie/CO₂ van het huidige niveau wereldwijd (per wereldburger) gelijk te trekken tot het niveau van 2025 en dat dan tussen 2035 en 2050 met zijn allen tot 90% te reduceren, lijkt me een hele goede start voor dit probleem. Op dezelfde manier kunnen we daarna de aanpak van overbevissing, ontbossing en andere schaarse en over-geëxploiteerde grondstoffen en omgevingsfactoren aanpakken. Aan een dergelijke verplichting zijn we nu niet gewend en het zal dus wel even op weerstand kunnen stuiten. Maar er is denk ik geen alternatief, willen we onze kinderen en kleinkinderen (en wellicht zelf onszelf) een toekomst gunnen die langer duurt dan zeg 20 tot 40 jaar, want zoals we tot op heden bezig zijn geweest, gaat niet meer. En vrijwillig om beperkingen vragen is lastig, in een wereld waarin iedereen altijd alleen maar méér wil. Technische oplossingen zullen niet werken, omdat de (gemakzuchtige hedendaagse) mens dan aanneemt dat hij zelf niets meer hoeft te doen en lekker door consumeert. Om ervoor te zorgen dat iedereen zijn eigen verantwoordelijkheid neemt, zal dwingende wetgeving (en uitvoering) nodig zijn. En daarvoor zijn politici nodig die het aandurven om deze maatregelen te nemen. Ook die zijn er nu nog niet, en daarom is het belangrijk dat er maatschappelijk en politiek draagvlak opgebouwd wordt, zodat politici met lef en verantwoordelijkheidsgevoel boven komen drijven.

Dit boek gaat over de analyse van de oorzaken, de barrières en een denkraam, richting een structurele ecologische en politiek oplossing. En dat is nog een hele kluit.

Quote uit: Trouw

FILM AL GORE Ruim tien jaar na 'An Inconvenient Truth' komt Al Gore met een vervolg. Weer luidt hij de noodklok, over verwoestingen door klimaatverandering. Dat de wereld niet ingrijpt, frustreert hem. Maar hij blijft optimistisch.

tekst Frank Straver

aanpak. En daar lijkt een bottom-up beweging meer geschikt voor te zijn dan een top-down proces. Maar ergens moeten ze een keer bij elkaar komen. Om de motivatie op te brengen om duurzaam gedrag te vertonen, is meer kennis van en betrokkenheid bij onze leefomgeving nodig. In de meest brede zin. Dit doel probeer ik te bereiken met een serie activiteiten vanuit de Heemtuin vereniging De Heimanshof en Stichting M.E.E.R Groen, zoals u kunt lezen in hoofdstuk 5. Het ‘model’ achter deze aanpak is niet specifiek voor een enkele gemeente, maar kan in principe overal toegepast worden.

Die aanpak bestaat uit het creëren van affiniteit met de natuur, gecombineerd met het aanbieden van (uitdagende) activiteiten waarbij de handen flink uit de mouwen kunnen worden gestoken. Door het aangaan van steeds grotere uitdagingen met steeds grotere groepen mensen ontstaat er een groter maatschappelijk en politiek draagvlak, dat uiteindelijk leidt tot zowel politici als overheid die niet alleen afgaan op korte termijn boekhoudkundige overwegingen, maar die volgens de menselijke maat besturen. Politici en een overheid die durven te varen op een moreel en ecologisch kompas, waarmee we veel langer vooruit kunnen als menselijke samenleving. In ieder geval langer dan de slechts tientallen jaren die we nu nog te gaan hebben, als we zo doorgaan.

Quote van: Duurzaamheidsexpert Jan Paul van Soest

Meer honger, meer strijd, meer migratie

LEESWIJZER

Een flink deel van dit boek bestaat uit een analyse van de factoren die belemmeren dat er gezond ecologisch gedacht en gehandeld wordt. Deze analyse is opgedeeld in historische factoren (hoofdstuk 2) en een analyse van misvattingen en andere remmende factoren (hoofdstuk 3). Pas als we ons bewust zijn van de urgentie van de situatie en de rol die deze (vaak onbewuste) overwegingen spelen, kunnen we een begin maken met de benodigde verandering. Over de veranderingsaanpak gaan hoofdstuk 4 en 5. Hoofdstuk 4 gaat over een tijdelijke oplossing, die de tijd kan winnen die nodig is voor een structurele oplossing.

Wat ik in de onderstaande hoofdstukken beschrijf, is geen wetenschappelijke analyse, die tot in detail probeert hard te maken hoe een en ander in elkaar zit. Dat soort verhandelingen zijn er op elk micro- en detail onderwerp al genoeg. Door dat detail en door die uitputtende bewijsdrift, valt de grote lijn meestal tussen de wal en het schip en wordt het verhaal zo confuus dat niemand de rode draad meer kan volgen. Dit verhaal is, om die reden, het verhaal van de grote lijn, van ‘de mainstream’, geconcentreerd in slechts 192 pagina’s.

Ook realiseer ik me dat er van elk onderwerp dat ik benoem, uitzonderingen ten goede (en ten kwade) bestaan. Dus bij bijna elk onderwerp en bij bijna iedere zin zou ik kunnen toevoegen dat ik me ervan bewust ben, dat er gunstige uitzonderingen bestaan. Dat lijkt me niet bevorderend voor de leesbaarheid en daarom doe ik het hier één keer, om mij verder te concentreren op ‘de grote lijn’ van gedrag of denken, waarvan ik sterk het gevoel heb dat het onze samenleving op allerlei manieren in conflict brengt met elkaar en met het ons omringende ecosysteem, met als uiterste consequentie dat wij onszelf de das omdoen als we niet tijdig en alert reageren.